

Sivistyslautakunnan vastaus valtuustoaloitteeseen lapsivaikutusten arvioinnin käyttöönotosta päätöksenteossa

Sivistyslautakunta 18.02.2021 § 20
252/00.02.00.02/2021

Vihreiden valtuustoryhmä puheenjohtaja Leni Pispalan allekirjoituksella esittää 25.9.2019 aloitteessa, että Nurmijärvellä otetaan käyttöön lapsivaikutusten arviointi ja, että hallinto- ja toimintasääntöjä uudistettaessa niihin lisätään säännös lapsivaikutusten arvioinnista. Valtuustoaloite on liitteenä.

Sivistys- ja hyvinvointitoimiala on valmistellut valtuustoaloitteeseen seuraavan vastauksen:

Suomi allekirjoitti vuonna 1991 YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen. Se velvoittaa valtiota, kuntia, lasten vanhempia ja muita aikuisia. Sopimuksen kolmannen artiklan kohta 1 antaa lapselle oikeuden siihen, että hänen etunsa arvioidaan ja otetaan ensisijaisesti huomioon kaikissa häntä koskevissa toimissa tai päätöksissä sekä julkisella, että yksityisellä sektorilla.

Lapsivaikutusten arvioinnissa arvioidaan päätöksen, toimenpiteen tai toiminnan vaikutuksia lasten hyvinvointiin ja terveyteen sekä oikeuksien toteutumiseen. Lapsivaikutusten arviointia voidaan tehdä 1) ennakoarviointina ennen päätöksen tekemistä 2) prosessiarviointina päätöksen toimeenpanon yhteydessä ja 3) seuranta-arviointina päätöksen vaikutusten jälkikäteisarviointina.

Lasten kuulemisessa voidaan käyttää apuna esimerkiksi: sadutusta, piirtämistä ja kerrontaa, valokuvaamista ja kerrontaa, toiminnallisia menetelmiä, kirjoittamista, lomakekyselyä ja ryhmäkeskusteluita. Lapsivaikutusten arvioinnin tavoitteena on tuottaa lapsilähtöistä tietoa päätöksenteon tueksi. Lapsivaikutusten arvioinnissa tehdään lista eri vaihtoehtojen hyvät – neutraalit - kielteiset vaikutukset ja pohditaan, miten hyviä vaikutuksia voitaisiin vahvistaa sekä huonoja vaikutuksia poistaa tai ainakin lieventää. Lopuksi esitellään päätöksentekijöille, millaisia lapsiin kohdistuvia vaikutuksia on tunnistettu ja mitä suosituksia arvioinnissa annetaan päätöksentekoa varten, jotta päätöksenteossa voidaan ottaa huomioon arviointitieto.

Kun päätöksen ennakoidut vaikutukset ovat tiedossa jo päätöstä tehtäessä, voidaan valita eri vaihtoehtoista parhaiten lapsen etua ja asetettuja tavoitteita toteuttava ratkaisu. Vaikutusten arviointi lisää myös päätöksenteon läpinäkyvyyttä ja moniarvoisuutta.

Lapsivaikutusten arviointia voidaan käyttää esimerkiksi kuntien palveluiden suunnitteluun ja kehittämiseen esimerkiksi varhaiskasvatuksen, perusopetuksen tai nuorisopalveluiden toimintaympäristöissä. Lapsivaikutusten arviointi voidaan liittää myös osaksi laajempaa ennakkovaikutusten arviointia.

Lapsivaikutusten arvioinnista on olemassa hyviä käytäntöjä, mm. Alajärveltä, Forssasta ja Hämeenlinnasta.

- Alajärvellä lapsivaikutusten arviointia hyödynnettiin toiminta- ja toimitilaverkon selvityksessä. Tällöin 0-2 luokkalaisten tehtiin asiasta hymynaama-kysely ja 3-6 luokkalaisten sähköinen kysely, joiden pohjalta laadittiin vaikutusten arviointi.
- Forssassa lapsivaikutusten arviointia käytettiin palveluverkkouudistuksessa, joka koski huonokuntoisia koulukiinteistöjä. Lapsille, kouluhenkilöstölle ja koulutilojen käyttäjille laadittiin hymynaama-kysely vaikutusten arviointia varten.
- Hämeenlinnassa lapsivaikutusten arviointia käytettiin koulujen ja päiväkotien palveluverkkoselvityksessä. Arviointia varten päiväkotien järjestettiin kuulemistilaisuus, 5-

luokkalaisille tehtiin Webropol-kysely ja lukio sekä yläkoululaisten mielipiteitä tiedusteltiin Wilman kautta tehdyssä kyselyssä.

Lapsivaikutusten arviointia on käytetty lähiaikoina sivistyslautakunnan päätöksessä, jossa päätettiin esiopetuksen siirtäminen kokonaisuudessaan kunnan toiminnaksi.

Valtuustoaloitteeseen vastaamisen valmistelussa on käyty keskustelua konsernipalvelujen viranhaltijoiden kanssa lapsivaikutusten arvioinnin ja ennakkovaikutusten arvioinnin sisällyttämiseksi hallinto- ja toimintasääntöihin. Keskustelussa todettiin, että kunnassa on tarve laatia yhteinen toimintamalli ennakkovaikutusten arviointiin. Vaikutusten arvioinnit eivät kuulu hallintosäännön alaisiin asioihin, vaan ennakkovaikutusten arvioinnin käyttämisestä voidaan tehdä kunnassa sisäisiä valmistelua koskevia linjauksia ja päätöksiä sovellettavaksi.

Jotta lapsivaikutusten arviointi saadaan päätöksenteossa suunnitelmalliseksi toiminnaksi, Nurmijärven kunnassa vakiinnutetaan lapsivaikutusten arviointi osaksi niiden merkittävien päätösten valmistelua, jotka koskevat alle 18-vuotiaita lapsia ja nuoria. Kunnassa laaditaan ennakkovaikutusten arviointiin ja lapsivaikutusten arviointiin helposti sovellettava, selkeä toimintamalli yhtenäistämään vaikutusten arvioinnin käytänteitä ja päätöksentekoa.

Esittelijä

Sivistysjohtaja

Esitys

Sivistyslautakunta päättää antaa valtuustoaloitteeseen esittelytekstin mukaisen vastauksen.

Valmistelija

Hyvinvointikoordinaattori Kaisa Laine, puh. 040 317 4363

Päätös

Esitys hyväksyttiin.